

**MAVZU : BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTERAKTIV O'QITISH
SHAKLLARI**

Reja :

I.Kirish

1. PEDAGOGIK INNOVATSIYALARNI HAYOTGA TATBIQ ETISHNING TASHKILIY ASOSLARI	2 - 4
--	--------------

II.Asosiy qism

1. Innovatsion faoliyat haqida tushuncha.....	5 - 9
2. Interaktiv o'qitish metodlari	10-12
3. Interaktiv o'qitish jarayoni	13-14

III.Xulosa	15
-------------------------	-----------

IV.Foydalanilgan adabiyotlar	16
---	-----------

Kirish

PEDAGOGIK INNOVATSIYALARNI HAYOTGA TATBIQ ETISHNING TASHKILIY ASOSLARI

Zamonaviy axborot texnologiyalari, kompyuterlashtirish va kompyuterlar tarmoqlari neshzida ta'lim jarayonini axborot bilan ta'minlash rivojlanib boradi. Ta'lim jarayonida ommaviy axborot vositalarining mavqei oshib boradi, televideniye va radioning ta'lim dasturlari intellektuallashuvi ta'minlanadi, Fan va ta'limning nashriyot bazasi rivojlantiriladi, o'quv, o'quv-uslubiy, ilmiy, qomusiy adabiyotlar va ma'lumotnomalar bilan ta'minlashning barqaror tizimi shakllantiriladi.

«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»dan.

Ma'lumki, didaktikaning predmetini o'rgatish, o'rganish ta'lim mazmunini tashkil qiladi. Bunda ishtirok etayotgan 3 ta komponent bir-birlari bilan shunday uzviy aloqadagi, ulardan birini e'tibordan chetda qoldirish mumkin emas. Xo'sh, nimani nimadan boshlash kerak? Ishni o'rganish yoki o'rgatishdan boshlasak, tabiiy ravishda savol tug'iladi: nimani (qanday mazmundagi o'quv materialini) o'rganmoqchisiz yoki o'rgatmoqchisiz? O'rgatish ham, o'rganish ham asosiy maqsadga yo'naltirilgan ta'lim ob'ekti va oxirgi natija - mahsul bo'lmish ta'lim mazmuniga bog'liq.

Har xil mazmun uni o'zlashtirishning o'ziga xos usullari bilan farq qilganligi uchun o'rganishning qanday bo'lishi uning mazmuniga bog'liq, bu esa o'rganishni tashkil etuvchi o'rgatuvchiga bog'liq. Shunday qilib, didaktik

tafakkur - bu o'rganish, o'rgatish va ta'lim mazmunining doimiy aloqalari, munosabatlarini izlash, aniqlash demakdir.

O'qituvchi o'quvchini faollashtiradigan, o'zi va o'rganuvchi uchun qulay bo'lgan yo'llarni, usul va uslublarni, o'qitish shakllari, metod va vositalarni izlaydi, ularni takomillashtiradi, Shu boisdan ham «pedagogik texnologiya», «didaktik texnologiya», «ta'lim texnologiyasi» atamalari qatoridan «pedagogik innovatsiyalar» atamasi mustahkam o'rin olmoqda.

Yuqorida sanab o'tilgan tarzda o'rgatish, o'rganishda ta'lim mazmuni asosiy o'rin tutadi. Shuning uchun ham, o'z oldimizga Davlat ta'lim standartlarini yaratish birinchi galdagi vazifa qilib qo'yildi. Bu vazifaning uddasidan chiqdik; Davlat ta'lim standartlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanib, har bir ta'lim muassasalariga, har bir o'quvchiga yetkazildi. Endigi vazifa shu standartlarni tezroq hayotga tatbiq etish mexanizmini yaratishdan iborat.

Biroq, e'tirof qilish kerakki, hali Respublikamizda yangi pedagogik taxnologiyalarni, ta'lim innovatsiyalarini to'plash, ular ichidan faoliyatimizda eng ko'p Samara beradiganlarini tanlash, tajriba-sinovdan o'tkazish va qo'llash - joriy etishni yo'lga qo'yadigan tizim (mexanizm) shakllantirilmagan edi.

«Ta'lim to'g'risida»gi qonun, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» talablari asosida umumiy ta'lim fanlari bo'yicha Davlat ta'lim standartlari ishlab chiqilib, bosqichma-bosqich amalga oshirishga kirishilgandan keyin bu sohadagi ishlarni aniq bir tizimga solish, qo'llab-quvvatlash, yangiliklarni joriy etishga yetarli shart-sharoitlar yaratadigan tizimlarga bo'lgan ehtiyoj yaqqol ko'zga tashlandi. Chunki Davlat ta'lim standartlari o'quvchilar bilimiga qo'yiladigan majburiy minimal daraja bo'lib, davr o'quvchilarga ta'lim standartlari darajasi talablaridan oshirib bilim, iqtidor va ko'nikmalar berishni taqozo etadi.

Innovatsion pedagogika – hozirgi davrda norasmiy fan sifatida ma'lum bo'lgan, biroq kun sayin butun jahon soha mutaxassislarining e'tiboriga tushib, jadal rivojlanib borayotgan bilimlar tizimidir. Uning ta'limiy ahamiyatini tan olgan pedagog-olimlar, jamoasi, shu boisdan ham mavjud an'anaviy pedagogikaga tanqidiy yondashmoqdalar.

Hozirgi kunlarda shakllanib, rivojlanib borayotgan mazkur yangi fan haqida jiddiy fikrlar bildirilyapti, uning asosiy vazifasi hukmron bo'lib turgan butun o'quv tarbiya tizimi nazariyasini innovatsiya asosida qayta tashkil etib, o'zlashtirishdir.

Innovatsion pedagogika-hukmron nazariya, nazariy va amaliy muammolarni hal etishning asosi qilib olingan. Innovatorlar fikriga asosan, an'anaviy pedagogik nazariyalar eskirib qolgan, yangi sharoitda hozirgi avlodni bu yo'l bilan tarbiyalash mumkin emas. Hozirgi zamon pedagogika fandagi vaziyat umumiy holda shundan iborat. Bu vaziyatda innovatsiya juda muhim. Pedagogika-bilimlar tizimidir. Ob'ektivlik, maqsadga muvofiqlik, mustahkamlik, bir-biriga zid bo'lmaslik- uning asosiy tavsifiidir. Pedagogika tizimini har qanday ilmiy nazariya kabi tizimini tashkil etuvchi tamoyillari loyixalashtiradi, birlashtiradi va ushlab turadi ya'ni ushbu tizim asosiy bilimlarga asoslanishi asosiy holdir.

Ob'ektiv nazariyaning asosiy tamoyillari faqatgina ilmiy tamoyil bo'lishi shart, ammo g'oyaviy bo'lmasligi lozim. Insonning aqliy rivojlanganligi va tarbiyasi haqidagi bilim darajasining talabga muvofiqligi - ob'ektivlikning yagona talabidir.

Innovatsion faoliyat haqida tushuncha

Operatsion komponentlar innovatsiya faoliyatida innovatsiya o'yinida aniq ko'rinadi. Innovatsion o'yin ijtimoiy texnologiyasini maxsus ko'rinishidek quriladi, o'ziga muammolar yechimining dasturini kiritadi, tashkilotning, ishtirokchilarning rivojlanishini tekshiradi.

Dasturning o'yinlari o'ziga innovatsiya ishlab chiqarish qarorlarini, (yechimini) yangiliklar loyihalarini, joriy etish dasturi, tashkilotlarning o'qishi, o'yinning tekshirilishi olib kiradi,.

Birinchi bosqichda qarorlar ishlab chiqariladi. Asosiy maqsad bu tashkilotning innovatsiya kunini ishlab chiqarish, bir necha muammolarning yechimi, chiqarilgan qaror samarali tarzda bajariladigan bo'lishi lozim.

Tashkilot metodlari ko'pincha, bu talablarni qoniqtirmaydi, Shuning uchun qaror qilish uchun, ko'pchilikning ishi olinadi, standartsiz qarorlarga yo'lantiriladi.

Muqobil turlarning ko'pligi, yangiliklar bu metodlarni sifatli ishlatishga yuboriladi. Ko'pchilikning ishi muammolar yechimini oliy darajada hal etish darajasida bo'lib chiqadi.

Ikkinchi bosqichda innovatsion muammolarning yechimlari loyihalashtiriladi. Ob'ektning xohlagan holatini loyihalarda ishlab chiqarilgan va rivojlantirishga istiqbolini ochib beradi. O'yinda eng kamida ikkita loyiha ishlab chiqarilgan. Bu loyihalarni alohida guruhlar bajaradi. Loyihada so'nggi momentlar: muammo, maqsad, funksional maxsusfizika, muammolarni amaliy hal etish uchun qurollar, ob'ektning natijali holati, bazaning material sharti, o'z shakllanishning mexanizmi va effektning o'lcham vositalari asoslab beriladi.

Keyingi bosqich dasturning holati, yangiliklar. Dastur o'ziga shu bosqichlarning yozilishi va kiritilishini ta'minlaydi.

Kelajak harakatning yozilishi uchun muammo ajratilib chiqadi va maqsad quyiladi, keyin yangilikning har qadami, kelajak natijalari hamda loyihaning joriy qilinishi, qo'llanilishi shrganib boriladi.

Mualliflar har bir maktabning yangilanishida universal texnologiyadagi eksperimentlar turadi, deb hisoblaydilar.

Olimlar tashkilot boshqarmasining jihatlari sifatida va innovatsiyali ishlab chiqarish, o'zlashtirishni so'nggi: diagnostik, prognostik, tashkil etuvchi mashg'ulotlar va umumlashtiruvchi bosqichlarga bo'ladilar. Pedagogning innovatsion ishining konteksti mantiqan shunday: muammoni tanlash, mavzuni shakllantirish, dolzarblik tushunchasi, maqsad quyish, nomini o'zgartirish, masala, faraz ustida o'ylash, bosqichlarning bazasi, mezonlar muddati, yo'lini tanlash, natijani va jarayonni kuzatish eksperimentlari amalga oshiriladi.

Masala mohiyatining prinsipial muhim qismlarinigina berdik, chunki innovatsiya faoliyati bu faqatgina o'qish emas, balki ularni egallab olishdir, pedagogik innovatsiyaning qabul qilinishi, innovatsiyani kiritilishining yechimi, qarorning qabul qilinishi, psixologik jihatdan innovatsiyali faoliyatga tayyorlikdan iborat. Ko'pincha, qarorni qabul qilish, deb jarayonning bir muqobil turini bir nechtasidan olish, ularda pedagogning o'zi faoliyatchi bo'lib chiqadi. Bir xollarda birinchi rejaga shunday psixologik hollar jarayon yechimiga kiradi, yechimning motivatsiyasining yechimi, qabul qilingan qarorga javobgarlik bo'lish, tanlash huquqiga ega bo'lish, tushunchasiga ega bo'lish, qarorlarni baholash va h.k. Shunda pedagog bir nechta pedagogik faoliyatlariga ega bo'lishi mumkin va shulardan birini tanlashi mumkin, yoki muomalani yechimini topishi kerak.

Faoliyati tasdiqlangan norma usulini o'zlashtirib, ob'ektiv shartlariga suyanib pedagog o'zi qiladi, o'zini faoliyati ishlatilishini usullarini qabul qiladi.

Hamda pedagogning ijodiy jarayon so'nggi bosqichlari tavsiya qilingan:

1. Muomalani tushunishi

a) Bor faktorlarni tushunishi;

b) muomalani paydo bo'lishi;

v) savol qo'yilishi.

2. Muammoni yechimi

a) Gipotezini ishlab chiqish;

b) yechimning rivojlanishi;

v) tamoyilni ochib tashlash;

g) to'plangan yechim va mulohazani ishlab chiqish.

Xulosani tekshirish: Umuman o'qituvchining innovatsion yechishi umumiy psixologik qonunshunosligi negizida, har qanday inson harakati uchun xarakterli bo'lgan ba'zi bir pedagog yechish asosida qurilgan. Evristik jarayon ijodiy harakat izlanuvi, aniq markazni tashkil etadi. Bu jarayon innovatsion harakatning ba'zi bir etapialorida ishtirok etadi: qachonki o'qituvchi bolaga bilim va tarbiya berishning umumiy konsepsiyasi ma'lum bo'lganda va qachonki yangi konsepsiya qurish talab etilganda birinchi holda pedagog aniq manbalarga murojat qilib, variatsiyaning barcha imkoniyatini hisobga olgan holda, ularning ma'nosini harakat izchilligining ma'lum yechimini o'zgartirish. Faqat shunday sharoitdagi moslashuv mashhur pedagogik masalalar, yechim bo'lishi mumkin, aks holda u absamot standart holatga moslashgan qarama-qarshi qabul qilishga o'rin beradi. Yangi konsepsiyaning shakllanishida o'qituvchi har doim noaniq muammoli sharoitini yengib chiqishda reja sifatida foydalanadi.

Sub'ektiv noaniqlik sharoitdagi harakat, innovatsion xulqning xarakterli xususiyati masalaning ob'ektiv noaniqlik sifatida ham, aniqlik sifatida ham yechimi sifatida namoyon bo'ladi. Faoliyatning shu jihatiga asoslanib, evristik jarayon boshqaruvini va ularning shakllanishini amalga oshirish mumkin. Mualliflik programmasi yaratilishining birinchi etapida yoki konsepsiyaning noaniqlik sharoitida fikrning intuitiv yurish qidiruvning yo'nalishini aniqlash mumkin. Programmaning qurilish o'lchamiga ko'ra qidiruv doirasi qisqarib, aniqroq bo'lib boradi va «o'rniga» intuktiv harakatlar bilan aqlan nazorat qilingan logik fikrlash ular uchun maqsadga muvofiq bo'lgan chegaralar vujudga keladi. Shundan qilib chiqib, formal operatsiya shuningdek evristik qidiruvda ham ishtirok etadi, lekin formal bo'lmagan komponent yechimini bosa olmaydi, u va bu yechimga ega bo'lgan aniq funksiya va o'zining munosabatini tatbiq qilishni ta'minlaydi.

Asosiy pedagogik faoliyat, professional faoliyatdagi maqsadlariga erishish uchun o'qituvchi har doim ijodiy masalalarni hal qiladi. Shuning bilan birga qanday qilishi keraklicha haqida harakat qilib qaror qabul qiladi. Shulardagi har bir savol o'zining faktor ko'rinishiga ega.

Har xil ma'nodagi harakat o'zining har xil talablariga ega bo'lgan strukturaga individual psixologik sifat, shuningdek masala yechimidagi jarayonga o'zining munosabatini ko'rsatadi. Bu yerda ma'nolar kurashidagi yuzaga kelayotgan qurilmalar, emotsional munosabatdagi psixologik Tusiyy katta rol o'ynaydi. Masala yechishidagi sifat sub'ekt faoliyatining ko'p jihatlarini aniqlaydi. Harakat faoliyatining ichki sharoitida doimiylik qoplaydi, faoliyatning nafaqat operatsion tomonlari o'zgaradi, balki psixologik mexanizm o'zgarishiga, professional imkoniyatlarining rivojlanishiga olib keladi.

Shuning uchun o'qituvchi ongli ravishda yoki o'z-o'zidan o'zining bebaho ishining sifat uchun qo'llaydi, shuning bilan bir vaqtda individual ish faoliyatini izchil qiladi. «Ushbu o'qituvchi uchun qaytarilmas variant sifatida

qo'llaniladi».

Pedagogik faoliyatning o'ziga xosligi umuman o'qituvchidan o'zining individual stiliga ega bo'lishini, yangi sharoitda uning chegaralanganligini talab qiladi. O'qituvchining innovatsion yechish qabul qila olishi, ba'zan tavakkal qilish, mojaroli masalalarni muvaffaqiyat bilan hal qilish innovatsion to'siqni olib tashlay olish pedagogik faoliyatning muvaffaqiyatli tatbiqi zarur sharoit yaratadi.

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, juda ko'p bo'lmagan o'qituvchilar ma'noli va yuqori pog'onadagi har narsani o'z joyiga ishlatish va intiraktiv usullarni qo'lga kiritganlar, shuning uchun innovatsion komponentlar faoliyati, aniq psixologik mexanizm rivojlanishi va qidiruv texnologiyasi pozitiv ta'sir qilishi kerak.

"Pedagogik texnologiya-bu butun o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini o'z oldiga ta'lim shakllarini samaradorlashtirish vazifasini qo'yuvchi texnik hamda shaxs rusurslari va ularning aloqasini hisobga olib yaratish, qo'llash va belgilashning tizimli metodidir»

Zamonaviy bilimlar sari keng yo'l ochish, ta'limni takomillashtirishda pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish bugungi kunning eng asosiy talablaridan biridir.

Interaktiv o'qitish metodlari

Mustaqil O'zbekistonimizda uzluksiz ta'lim tizimni islox qilishni yangi Davlat ta'lim standartlari asosida ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etishga qaratilgan hozirgi kunda o'qituvchi faoliyatiga, uning pedagogik mahoratiga alohida e'tibor berilmoqda. Ta'lim jarayonida faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilarning pedagogik fikrlashida o'rin ola boshlagan pedagogik texnologiyani dars jarayonida qo'llashga oid tavsiyalar o'qituvchilar uchun juda zarur. Ayniqsa, hamkorlikka asoslangan, o'quvchilarning faolligini oshirishga mo'ljallangan o'quvchilarni boshqalarni fikrini eshitish, tushunish, hurmat qilish, o'zgalar manfaatlari bilan hisoblashishi, ularga o'rgatish, ta'sir qila olish o'zining va boshqalarning "men"ligini sezish, xis qilish, o'zini boshqarish, fikrini aniq, lo'nda va puxta bayon eta olishga, ishlatishga qaratilgan "interfaol" o'qitish usullari tez sur'atlar bilan rivojlanib ijobiy samara bermoqda. O'qitishda foydalanib kelinayotgan interfaol metodlar o'quvchilar o'rtasida raqobat muhitini vujudga keltirib, o'quvchilarni harakatchanlikka boshlab ruxlantiradi natijada o'quvchilar hamkorlikka o'rgana boshlaydi. Har qanday interfaol metod to'g'ri va maqsadli qo'llanilganda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

Yangi pedagogik texnologiya ta'lim tizimining ratsional yo'llarini ishlab chiqaruvchi jarayon bo'lib, unda o'qituvchi asosiy ma'sul shaxs hisoblanadi. Chunki uning asosiy vazifasi axborotni o'quvchilarga tez, aniq va tushunarli tarzda yetkazib berishidan iboratdir. O'quvchilarni yangiliklarni qabul qilishlari, va bunga moyilliklari hamda fe'l-atvori har-xil bo'lishiga qaramay o'qituvchi o'quvchilarni mustaqil fikrlash, mushoxada qilish, xulosa chiqarishga o'rgatish lozim. Bunda o'quvchi asosiy harakatlanuvchi kuch bo'lib, o'qish, mutoala qilish, chizma chizish, proyeksiyalarni, formulalarni tushunib, asboblarni ishlata olishi, bir birlari bilan do'stona munosabatda bo'lib oldilariga ko'yilgan muammolarni yechishda bir birlariga yordam berish ularning asosiy vazifalari hisoblanadi.

Ta'lim tazimida sodir bo'layotgan o'zgarish va yangilanishlar o'quvchilarga

yangi bilim, ko'nikma va malakalarini berish bilan bir qatorda, yoshlarimizni o'ziga va boshqa insonlarga, jamiyatga, davlatga, tabiatga nisbatan o'zgarishini, vatanparvarlik g'oyalarini ongiga va qalbiga singdirishini ham ko'zda tutadi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturi raqobatbardosh kadrlar tayyorlovchi pedagogka qo'yiladigan zamon talablari majmuini belgilaydi, bir biriga bog'liq bo'lgan talablarning majmui, pedagogning umumlashtirilgan modelini va unga asosan quyidagi asosiy talablarni ifodalaydi:

- ta'lim berish mahorati;
- tarbiyalay olish mahorati;
- o'quv tarbiya jarayonida inson omilini ta'minlovchi shaxsiy fazilatlari;
- ta'lim oluvchilarning bilimlarini xolisona baholay olish va nazorat qila olish mahorati;

Demak, o'qituvchi - pedagog o'z oldiga qo'yilgan murakkab, ma'suliyatli va dolzarb vazifalarni bajarish uchun hamda ta'lim-tarbiya jarayoniga bo'lgan yangicha qarashlarni shakllantirishi uchun quyidagi xislatlarga ega bo'lishi kerak;

- zamonaviy, ilmiy va madaniy taraqqiyotning mohiyatini chukur tushuna bilishi;
- dunyo va inson haqidagi bilimlar tizimini chuqur va keng nuqtai nazarda anglashi;
- axborot ta'lim texnologiyalarini va o'qitish vositalarini ta'lim berishda tatbiq etishi;
- internet tarmog'i to'g'risida tushunchaga ega bo'lishi va undan o'z bilimini oshirishda foydalana olishi;
- pedagogik mehnatining samaradorligini tahlil etish yo'llarini bilishi va o'ziga o'zi baho bera olishi;
- oilaviy ta'lim tarbiya muammolari bo'yicha tassavurlarini rivojlantirishi;
- umuminsoniy hamda milliy madaniyat va qadriyatlar;

- milliy g'oya va milliy mafkura iqtisodiy islohatlar mohiyatini tushunib olishi;

- dars jarayonida pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish yo'llarini bilishi;

- o'quvchilarning fikrlashlari va bir-birlari bilan fikr almashishlari hamda do'stona muhit yaratish uchun sharoit yaratishi;

- darsning samaradorligini oshirish uchun laboratoriya jihozlaridan foydalanish va mashg'ulotlar o'tkazishni o'zlashtirib olgan bo'lishi;

- texnik vositalar va o'quv vositalardan foydalanish yo'llarini bilishi;

- bolalarning barkamol inson bo'lib yetishishida o'zining izlanishlari, ijodkorligi, tashabbuskorligi, hamda betinim mehnatlari orqali ta'lim-tarbiya berish kabilardir.

- Yuqoridagi pedagogka qo'yiladigan zamon talablari mazmuini amalga oshirish uchun har bir o'qituvchi yangicha fikrlash tafakkurini o'stirishi, pedagogik texnologiyalari mustaqil o'rganishi, uning maqsad va vazifalari nimalardan iborat ekanlini chuqur bilib olishi kerak.

- Yangi pedagogik texnologiya nima va uni qanday tushunamiz?

- An'anaviy texnologiyadan farqli jihatlari nimada?

- Yangi pedagogik texnologiya darslarining an'anaviy darslardan farqi shuki, bu darsda o'quvchiga erkinlik muhitini yaratib berib, unga o'z fikrini erkin bayon etishga imkon yaratib berishdir. Bu imkoniyat qanday yaratiladi? O'quvchiga hech qanday tazyiq o'tkazmasdan, uni shaxsiyatiga tegmasdan savollar berish orqali do'stona munosabatdagi o'quv muhiti yaratiladi.

- O'quvchini ishlatish deganda, bir necha o'quvchiga mavzularni bo'lib berish orqali dars o'tish emas, balki barcha o'quvchilarni birgalikda ishlatishni tushunamiz. O'quvchilarni birgalikda ishlatish uchun o'quv jarayonida interfaol metodlardan foydalanamiz.

Interaktiv o'qitish jarayoni

Interaktiv o'qitish jarayoni an'anaviy (doska yonidagi) o'qitishdan farqli o'laroq bir qancha metodololik qirralar ustunligiga ega. Bu avvalom bor, ishtirokchilarning o'yin qoidalarini ishlab chiquvchi muallim va bir - biri bilan faol, emotsional tusdagi munosabatlariga asoslanadi.

Muallimning interaktiv o'qitish jarayonida ishning samarasi bir qancha shartlarga bog'liq :

Birinchi - o'quvchi imkoniyatlarining berilgan texnologik (o'yin, trening, mashq) maqsad va vazifalariga mutunosibligi. Tanlangan texnologiyaning maqsadiga qarab muallim u yoki bu vazifani bajaradi tashkilotchi-sardor, kommunikator yoki kelishmovchiliklarni bartaraf qiluvchi, fasilitator.

Ikkinchi - guruh ishtirokidagi o'zaro munosabatlarni hal etishdagi muallimning professional tajribasi. Buning uchun u dialog hamda mul'tilog, ya'ni turkumlashgan professional tajribasi. Buning uchun u diolog xamda multilog, ya'ni turkumlashgan dialog san'atini egalagan bo'lishi zarur. Diolog ko'rinishidagi muloqat psixologiyada ahamiyatli hisoblanadi, chunki an'anaviy "sub'ekt-ob'ekt" munosabadiga zid ravishda "sub'ekt-sub'ekt" munosabatlarini ifodalaydi.

Dialog doimo har - hil fikrlar va ularni ko'rinishlarini, shuningdek, barcha interaktiv o'zaro aloqa katnashchilarining qo'yilgan muammoni birgalikda muhokama kilishini va yechimni topishni nazarda tutadi. Qatnashchilarning faolligi o'quvchilarning shaxsiyatiga emas, balki o'zaro muloqatga, qo'yilgan vazifaga yo'naltiriladi. Dialogdagina qatnashchilar qo'yilgan masalaga turli nuqtai-nazarlar orqali yondashish bilan bir birini o'zoro boyitishadi. Muallim va o'quvchilarning munosabatlaridagi teng xuquqlik, aks aloqa (joyida va ayni vaqtda) ning amalga oshirishi, katta yoshdagi o'quvchilar intilishlarining ro'yobga chiqarib, muammoning yagona izoxini talab etadigan umumiy kommunikativ va ma'no maydonini yaratadi. Zamonaviy muommolar tartibli tufayli ularni

tushunishda tizim ma'nosini beradigan til zarur.

Interaktiv o'qitish samarasining uchunchi sharti muallimning shaxsiy yo'nalishi bilan bog'liq. Ba'zan yangi texnologiyaning ishtiyoq ishtirok bilan olgan muallim keyinchalik, birinchi aprobatsiyadan so'ng, undan voz kechishi mumkun. Odatda, bu holat muallim o'zining professional va shaxsiy obro'sini diskretitatsiya qilish bilan bog'liq bo'lgan hadiksirashga aloqadordir.

Bu hadiksirash tipik qiyinchiliklar tufayli kelib chiqan bo'lib, shaxsiyat va o'quv sharoitida sodir bo'ladigin munosabatlar stereotiplari bilan bog'liq bo'ladi va o'zoro aloqa o'yini qatnashchilarining avtoritar, zo'rma-zo'raki shablonlarga, manitor uslubiga, leksion va monologik muloqat janriga qaytishi ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bo'nday qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun muallimning shaxsi o'zi o'iin qoidalarini ishlab chiquvchi muallimlar va shaxsiy o'sish: peshqadamlilik, shaxslar aro munosabatlar, raqobat va b.q treninglarida qatnashishi lozim.

Interaktiv mashg'ulotlar maksimal darajada o'quv jarayonini individuallashtiradi. Bu esa har bir ishtirokchiga aqliy va ijodiy potensialini namoyon qilishga imkoniyat beradi.

Xulosa

Yuqorida aytilganidan ma'lumki, interaktiv texnologiyalar tatbiq qilingan mashg'ulotlarda ma'lumotni o'zlashtirish an'anaviy o'qitishga qaraganda (bu to'g'rida ko'p izlanishlar natijalari guvoxlik beradi) ancha samaralidir. Bu yerda bir paytning o'zida professional fikrlash diapazonining kengayishi, o'quvchilar ijodiy potensialining rivojlanishi, odamlar bilan ishlash mahoratining egalanishi hamda sotsial tajribani orttirish sodir bo'ladi.

Shuni aytish lozimki, interaktiv o'zaro aloqa rejimida o'qitish jarayonida rahbar va mutaxassislarda shaxsiy dunyoqarashning o'zgarishi yuz beradi. Bunda muloqatlar yangi, yanada insoniy va ahloqiy ma'noga ega bo'ladilar.

Va nihoyat, interaktiv o'yinlarda tez-tez qatnashish rahbar va mutaxassislarga verbalitsiya ko'nikmalarini xosil qilishni, suxbatdoshni tinglashni, to'g'ri savol-javob olib borishni, ommaviy tarzda axborotni yetkazishni o'rgatadi.

Shunday qilib, yuqorida aytilgandan kelib chiqib, quyidagi xulosalarni qilish mumkin, ya'ni interaktiv texnologiyalar rahbar va mutaxassislar davr talabidan kelib chiqib, yuzaga kelib muammolarni yechim qobiliyatini rivojlantiradi. Bunda amaliy faoliyat sharoitda yuzaga keladigan: ishlab chiqarish, sotsial, amaliy va shaxslar aro munosabatlarning tartiblanishi ko'zda tutiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Barkamol-avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. (Prezident I. Karimovning O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi II sessiyasida so'zlagan nutqi, 1997 y 29 avgust) T, 1998 y, 63-b.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Umumiy ta'limni tashkil etish to'g'risida"gi 203-qarori, "Ma'rifat" ro'znomasi, 1998, 13 may.
3. Maxmutov M.I. Maktabda problemali ta'limni tashkil qilish, T. 1981, 195 b.
4. Pedagogik izlanish. (Tuzuvchi: I.N. Bejehova) T, 1940 y. 604 bet
5. Umumiy psixologiya (Petrevskiy tahriri ostida) T, 1975 y